

maar vlak
ketteren
kennend
stand rizen
vraag, of
er niet onder
den broeder
het onderen
en, en deze
n zulk mis
dagen veel
dan dat een
vrienden een
aan zijn uit
noet wijden
opgedragen
rulk een ge
veerd inspan
medie, gron
iet zelf Ency
regel maakt
n geen uit
geslagen en
en dat meen
en, is dat zoo
per keerende
gen: God zij
oor en door
dicht, leer ik
genoege ge
broederlijke
febr.
KUYPER.
overbodig,
lad over te
men tegen
stelsysteem
lig.
in hun voor
nde ook een
et „gebruik
te goed“, en
genover het
id en sober
gulsigheid
emde, werd
leed of ge
deren waren
en hebben
oda Woord
ken, huislike
pen, en er
d zou laten
geloof en in
aspraktijk.
de tegen
den, glijden. Bij
en ze nooit
ht het feest
ok om den
n onze feest
bleef steeds
op het feest
beheerscht
n, en ook te
eugd steeds
otseiling zou
it dat hij zijn
ook onder
e heeft ge
reformeerd
strect niet
kracht, ook
ize veelzins
t onbekend,
het gebruik
ke soms een
gel, is, zelfs
n vele zijn,
men, dat er
ik bestaat.
toet in naam
zoo ernstig
gelijk gepro
at is God
erwoestend.
Woords die
aantast, als
d opspoort
aan personen
ene onthou
g een roep
vond, zullen
kunnen wij
et haar uit
en bierhuis
lijkerij, door
telijke wijze
hef schijde
ven afsnijdt,
er elkander
elijds die
t maakt, en
is, die tegen
d, maar uit
en we geen
eeren een
den eerste
nik en mis
op drank en
g, op siera
e, kortom,
narde den
en bestemd,
n zijn God,

opdat het met zelf beheersching, onder gebod en dankzegging gebruikt zou worden, en een ieder die te dexten opzichte op wat stuk ook, de maat te buiten gaat, en slaaf van kleeding, spijis of drank wordt, in stede van als beeldrager van zijn God over dat alles te heerschen, werpt de eere van zijn kindschap weg.

Het geldt hier geen regel op regel, noch gebod op gebod, maar een beginsel, en wel een beginsel van algemeene aard en van gansch algemeene strekking.

Het geldt de vraag naar de positie die de belijder van den Christus tegenover het god der aarde inneemt, en of men zich nu verslaat aan het geld of aan den wijn, aan zijn kleeding of aan zijn rooken, aan spijis of aan bloemen, aan dieren of aan zijn toilet, aan het visschen, aan het jagen, aan lectuur, aan zijn bed of bad, of aan wat ook, liet komt altoos op hetzelfde neder. Het is altoos de mensch die heerschen en gebruiken moest en die zich beheerschen laat. De revolutie in het leven. Een ommekeer van de orde die God gesteld heeft.

Gij zult u onder de macht van geen van die brengen laten.

Aldus leerden die Gereformeerde moralisten, daarin den apostolischen stelregel vasthoudende, en juist deswege het gebruik van alle diing verdedigende.

Van de Doopersche mijding scheide hen ook hier een vaste grenslijn.

Deze medien het gevaar, omdat ze het onderscheid tusschen beproeving en verzorning niet doorzagen.

Zeker, in verzorning moogt ge u nimmer begeven, en wie dit nochtans doet, heeft het zichzelf te wijten, zoo de bewaarde genade Gods hem verlaat.

Maar een zeker op de proef stellen van ons geloof is heel ons leven, tenzij we het leven ontvliden willen. En de consequentie van het Doopersche mijden ligt dan ook in niet anders dan in de kloostercel, waarin men de wereld ontvlucht, om met één heroieken slag den strijd en de worsteling voor altoos te beslechten.

Dat echter is onzerzijds steeds veroordeeld. Veroordeeld, men versta ons wel, niet in elk bepaald geval. Het vasten werd soms sterk aanbevolen. Het tijdelijk doen van gelofte van onthouding raadzaam gekeurd. Een mijden van gevaren, die Satan kans boden om ons hart van zijn zwakke zijde aan te vallen, geloofd.

Maar dit waren exceptien van persoonlijk en tijdelijken aard, en raakten het beginsel niet.

Voor wat het beginsel aangaang daarentegen, stonden onze vaders niet in de vaste overtuiging, dat we niet weggenomen moesten uit, maar bewaard in de wereld, en dat alzoo onze roeping was, om, midden in de wereld verkeerende, bij dat verkeer onze eere als Christen op te houden, een bederfwerend zout te zijn, en ons licht te laten schijnen.

Zoo verstanden onze vaders den dagelijkschen strijd des geloofs, den Christelijken worstel. Zoo spanden zij de zedelijke verkracht, en betoonden zij die wereldoverinnende kracht, die ons in het Christelijk geloof gegeven is.

En dit algemeene standpunt blijven ook wij handhaven, omdat het ons volkomen in overeenstemming met de Heilige Schrift dunkt te zijn.

We weigeren in de mijding te gaan, en blijven Gereformeerden.

Gereformeerde prediking.

TWEDE REEKS.

XIV.

Bij de toepassing komt niet slechts de vraag aan de orde, wat ge toepast, maar ook op wie, op wat wijze, op wat tijd en op welke plaats. Ge hebt het slechts te vergelijken met de zorg van een huismoeder voor de voeding van haar gezin, of met de zorg van den medicijnmeester voor de genezing van zijn kraken. Twee beelden beide aan de Heilige Schrift ontleend. Of spreekt niet Jezus zelf van de zieken die wel, en van de gezonden die niet den medicijnmeester van noode hebben? En zoo ook, wijst niet de apostel, in het beeld der voeding, op de kinderkens die nog geen vaste spijsz verdragen kunnen, en daarom melk ontvangen, terwijl de ouderen en volwassenen aan melk niet genoeg zouden hebben en daarom toe bereid brood vragen.

Nu is de Dienst des Woords niet het houden van een winkel noch het houden van een apothek.

In een winkel, en ten deele ook in een apothek, kiest wie koopt zelf, terwijl de verkoper slechts aflevert naar er gevraagd wordt. Hij die den winkel of de apothek houdt, heeft niets te beslissen of uit te maken. Naar de klanten en patiënten liet zelf halen of halen laten, gaat het van de toonbank.

Maar zoo is de Dienst des Woords niet, en mag hij niet zijn. In dezen dienst wordt niet afgeleverd naar liet koopend volk het weghaalt, hier wordt afgeleverd om niet maar zonder dat de gebruikers er veel over te zeggen hebben wat ze krijgen zullen.

De Dienaar des Woords is huisvader aan den disch, die te zorgen heeft dat allen naar eisch hun voeding ontvangen. Hij verkoopt niet, maar deelt uit, en de verantwoordelijkheid voor de dadelijkheid der spijs rust niet op wie aanzitten, maar vooral op hem. En ook, hij is geen apotheker, die de simplitiekast openzet en er nu de patiënten maar in laat grasduinen, maar een medicijnmeester, die, onder verantwoordelijkheid aan den Heere van leven en dood, zijn recept voorschrijft: iets wat men in andere talen nog scherper: *voorschrift of ordinantie* noemt.

Dit nu maakt de vraag: op wie het Woord moet worden toegepast, van zoo hoog gewicht; iets wat nog minder zoo zijt zou, zoo

deze allen eerder waren en gelijke behoeften hadden en aan dezelfde krankheid leden, maar wel terdege zoo is, nu dit alles op allerlei manier uiteenloopt en verschilt.

Toch moet, ook afgescheiden van deze uiteenlopende krankheden en behoeften, ook het gewenschte antwoord op de gestelde vraag duidelijk voor het besef van den prediker vaststaan. Hij moet weten: op wie het Woord is toe te passen. Hij mag er niet in twijfel over verkeerren, in welke hoedanigheid de mannen en vrouwen en kinderen, die onder den Dienst zijn opgekomen, in deze vergadering verschijnen.

Die vraag is meer dan een halve eeuw lang ten onzent ganschelijk verwaarloosd, en juist hiendoor is de prediking zoo veelzins uit haar voegen getild. Ten allte ginge die verwaarloozing zelfs zoover, dat de kerk niets was dan een spreekbuis, de opgekomen schare niets dan een collectie hoorders, en de prediker een redenaar.

Natuurlijk zal een officier heel anders spreken als hij op de markt, te midden der menigte, jonge mannen voor zijn batallion poogt te werven, dan dat hij in de lazarette of op het exercitieplein zegt wat hij te zeggen heeft tot ingelijfde soldaten.

Nu is ook Jezus, onze Koning, een veldheer. Ook die hem toebehooren, vormen een leger. Ook voor dat leger moet gewonnen worden. En zoo spreekt het wel van zelf, dat ook hier gelijk verschil geldt, en dat het zoo heel iets anders is, of een dienst-knecht des Heeren roept, om voor de heerschare van zijn Holland te werven, dan dat hij, door zijn Koning daartoe aangesteld, spreekt tot hen die niet meer kunnen worden aangeworven, omdat ze reeds in het leger van onzen Koning zijn ingelijfd, ertoe behooren, onder den krijgseid staan en tot het praesteren van dienst zijn gehouden.

Just op dit punt echter was de schromelijkste verwarring ingeslopen. Een gehoor, laat ons zeggen, van duizend personen, beschouwde men zoo een tiende als er te zijn, maar de overige negen tienden als er nog buiten staande.

Althans onder de preek.

Maar was de preek afgeloopen, en volgde er Doopsdiening, dan keerde het blande op eens om, en dan werd diezelfde man, en diezelfde vrouw, die men zoo even nog als „wilden“ toesprak, op eenmaal aangesproken als: „Geliefde Broeder en Zuster in onzen Heere Jezus Christus.“ Ze werden geëerd in hun hoedanigheid van „geloovigen.“ En krachtens hun hoedanigheid als „geloovigen“ werden hun kinderen voorgesteld als in het Verbond besloten, in Christus ingelijfd, en erfgenaamen des Koninkrijks.

Was sinds dat kindeke eenmaal gedoopt, en gingen er eenige jaren over heen, tot dat zelfde kindeke groot geworden, met vader en moeder ter kerk kwam, dan was dat knaapke of dat meisje weer op eens los van Christus, niet ingelijfd, en nog niets uitstaande hebbende met het Koninkrijk der hemelen.

Ja, deze stuitende inconsequentie en onnadenkendheid ging soms zoover, dat men tot in toespraken bij het heilig Avondmaal de lieden kon hooren toespreken, als de zondaren die nog van verre stonden, en nog gelokt moesten naar hun Heiland.

Zoals men te Constantinopel onder een troep Mahomedanen, of te Peking onder een schare Heidenen over Jezus zou spreken, zou sprak men niet zelden over den Gezalfde Gods in het midden van de „vergadering der geloovigen.“

Een eenvoudige boer weet zeer wel het verschil tusschen twee akkers, die er nog beide zwart uitsien, maar waarvan de één bezaaid is, zoodat het zaad er in zit, en de andere nog braak ligt. Hij begrijpt uitnemend, dat het heel iets anders is, of men een nog leeg stuk land gaat bezaaien en beplanten, of wel dat men een akker die bezaaid en beplant is, wiedt, nat maakt, dekt en verzorgt.

Maar onze predikers hadden voor dat verschil vaak geen oog meer. Omdat het zaad nog ontkiemen moest en de halmen uitgroeien, gingen zij te werk alsof er nog niets was, en alsof er nog gezaaid moest worden.

Als een man of vrouw tot krachtdadige bekeering was gekomen, dan begrepen ze, dat zulke personen anders moesten behandeld worden, dan de wilde hoop. Maar zoolang het zaad nog schuil bleef in den akker, of ook de are nog niet in den halm uitschoot, was liet in hun oog nog alles vreemd aan Christus.

Dit nu gaf een valsche verhouding tusschen hen en hun gemeente, want feitelijk cijferden ze op die manier hun gemeente als zoodanig weg. Ze geloofden niet, dat de samenkomst waarin ze optraden, een „vergadering“, in eigenlijken zin, en veel min dat ze „eene vergadering van „geloovigen“ was.

Tien procent geloovigen misschien! en de overige negentig procent een bonte schare die de wet niet kent.

Zoo hieven ze ongemerkt en onwetend het karakter der gemeente als „gemeente van Christus“ op, verdonkermaanden het Genadeverbond, maakten den kinderdooptot een beelching, en stonden als Christenleeraars in een Christelijke kerk te spreken, zoodat een zending het onder Javanen of Madoerezen zou doen.

Hieraan nu begint thans almeer een einde te komen.

Nog zijn we er wel niet, maar het hoog besef begint toch weer door te dringen, dat een prediker, die zijn gemeente als vreemde hoorders, of uitsluitend als gewone vrienden toespreekt, maar ze niet durft aanspreken als „geliefde broeders en zusters in onzen Heere Jezus Christus“, zichzelf hiernede feitelijk buiten de kerk zet, geen kerk heeft, geen kerk erkent, zijn ambt ondermijnt, en tot veel bekwaam moge zijn, maar zich niet schilt tot den Dienst des Woords in de vergadering der geloovigen.

Zeker, er kunnen in de vergadering ook

Joden, of Heidenen, of Mahomedanen binnenkomen, om te luisteren; maar die staan er bij, die zijn geen leden der vergadering, niet naar hen kan zich het Woord schikken, ook al kan het zijdelings op hen gericht worden.

Ook is het waar, dat er valsche broeders onder de geloovigen kunnen insluipen. Bedrivers van zich zelven en van de menschen. Een gedaante der godzaligheid vertoonende, maar zonder geloof in het hart. Maar deze schullen. De prediker kent ze niet, want kende hij ze, dan zou men ze uit de gemeente moeten bannen. En ook al moet het Woord echt en valsch geloof telkens schillen, ook naar den hypocriet richt zich de prediking niet.

De prediking gaat altoos uit naar de zondaren, die geacht worden in Christus te zijn ingelijfd en erfgenaamen des Koninkrijks te zijn. Nooit anders. En niemand kan erfgenaam des Koninkrijks zijn, tenzij de wortel der zake in hem zij.

Nu is hier allerlei verschil. Het zaad kan nog ganschelijk schillen in den akker, dat de akker nog even zwart ziet als een akker die braak ligt. Er kan een kleine groeiing over het veld zijn gekomen, dat er iets uitloopt. Er kan veel onkruid tusschen dit groensel opschieten. Droogte kan het half doen verdorren en verzengen. Kwaad insect kan het stuiten in den groei. Pelle storm kan hoog gewas neerslaan. De are kan zich pas vertoonen of reeds zijn uitgebott. Zij kan nog groen of reeds geel in het veld staan. Kortom, er is allerlei verschil en onderscheid. Geen twee bladen zijn ook aan dezen boom gelijk, eer eindeloze verscheidenheid. Maar dit blijft toch, dat de akker als zoodanig het zaad reeds in zich draagt, of althans als zoodanig moet behandeld worden.

Het antwoord op de vraag: op wie is het Woord toe te passen, is alzoo geen oogenblik twijfelachtig.

De personen tot wie de Dienst des Woords zich in de „vergadering der geloovigen“ richt, zijn altoos als „geloovigen“ te nemen. Geloovigen nog in het zaad, of „geloovigen“ die reeds in den halm staan.

Maar nooit mag de „vergadering der geloovigen“ genomen, als een dorre wildernis of als een akker die braak ligt.

Rad der geboorte.

Bezwaar heeft Ds. Bos ook tegen de door Dr. Kuiper gegeven voorstelling, alsof de wedergeboorte bestond in een weer recht gezet worden van het rad onzer bekeering, met toespeling op Jac. 3: 6.

Hierbij zij opgemerkt, dat onze geachte censor ten onrechte een eenmaal gezegde verklaring verwaart met het begrip der zaak in oordelijke definitie.

Gelijk ook hem bekend is, heeft Dr. Kuiper herhaaldelijk en op alle manier zich over de wedergeboorte uitgelaten. Om dus te weten wat Dr. Kuiper hieronder verstaat, staan hem veleer hulpmiddelen ten dienste, en in geen geval gaat het aan, om van een los daarheen geworpen woord te zeggen: „Dat is nu Dr. Kuipers definitie van wedergeboorte.“ omdat deze schrijver zich een enkel maal zoo heeft uitgedrukt.

Ten andere dient gevraagd, wat Dr. Kuiper met deze toespeling op Jac. 3: 6 bedoelde, en in wat zin hij ze gebruik heeft. Hierop nu luidt het antwoord, dat het in de Gereformeerde dogmatiek eisch is, wel te doen uitkomen, dat de wedergeboorte niet is het inbrengen in den mensch van een zekere nieuwe materie. Dat moet deswege bestreden, omdat dit leidt tot een opvatting der zonde, alsof de zonde iets positiefs ware, dat dan weg zou gaan, en waarvoor in de plaats dan dat nieuwe positieve iets zou komen. De leer van den val en de wederopstanding hooren logisch bijeen. Om nu wel te constateeren, dat de wedergeboorte *herscheping* is, d. i. vernieuwing, verandering, omscheping van iets dat bestaat, en niet inschepping van een orgaan dat niet bestond, maar nu pas begon te ontstaan, werd verwezen naar het beeld door Jacobus gebruikt, waar hij spreekt van „het rad der geboorte.“

Gelijk ook Ds. Bos bekend is, loopen de gevoelens over de beteekenis van deze woorden zeer uiteen, maar drijft toch wel de meening boven, dat ze beteekenen: ons menscheijk leven gelijk dit in ons in bestedige actie is.

Zich aan die zegwijze aansluitende, kan men derhalve zeggen, dat het zondardoorleiden van den mensch hierin bestond, dat zijn leven in hem in plaats van de juiste en richtige actie te volgen, een onjuiste tegenovergestelde actie inzette.

En wat men dit zoo op, dan ongetwijfeld kan men zeggen, dat God aan den mensch bij de schepping het „rad der geboorte“, dat is een actie des levens, gaf naar zijn wet; dat de zonde die levensactie in haar tegendeel omzette; en dat alzoo de wedergeboorte er in bestaat, dat door een intredende werking van den Heiligen Geest deze levensactie in den zondard weer ga wentelen in overeenstemming met de wet des Heeren.

Doch ook zoo bedoelt het bezigen van deze uitdrukking noch een definitie noch een volledige toelichting, en eerbiedigen we ieders vrijheid, om of Jac. 3: 6 anders te exegeteren, of om deze combinatie te wraken.

Dit alles raakt noch een beginsel noch een grondstuk der waarheid.

De waarheid zou dan pas door Ds. Bos te na worden gekomen, zoo hij in de zonde iets positiefs zag zien, en diensentevolge in de wedergeboorte geen herschepping maar inschepping van een nieuw bestanddeel zag.

Doet hij dit, gelijk we vertrouwen, niet, dan is ook op dit punt, voorsover we zien, geen enkel geschil aanwezig, en zijn schrijver en censor het ook over het wezen der wedergeboorte eens.

Beleefthidshalvo.

Op ons korte stukje rakende onze *Kerstmeditatie* heeft de Eerw. heer F. A. Maaijer nogmaals met twee breede artikelen, elk van drie kolom, geantwoord.

Hoewel we verklaard hadden, niet naar aanleiding van een meditatie, wel desnoods later in aansluiting aan een principieele uiteenzetting, in een debat over de Maria-verering te kunnen treden, dringt toch beleeftheid ons, op des heeren Maaijers repliek niet bot te zwijgen.

Nog niet op zich zelf, maar overmits de heer Maaijer ons schrijven zoo stumperachtig vond, dat hij ons zelfs als „beste hoogleeraar!“ grootvaderlijk toespreekt, mag de schijn zelfs niet ontstaan, als ware ons zwijgen uitvloescl van verstandeloosheid.

Zij daarom ten eerste meegedeeld, dat we volgens den heer Maaijer zijn bedoeling niet juist weergaven.

Dit doet ons leed; te meer daar wij zijn eigen woorden afdrukten.

Doch ziehier zijn opmerking:

Waar hebben wij beweerd, dat aan Maria's moeder-eere eene even hooge persoonlijke waardigheid moet beantwoord hebben, en dat deze persoonlijke waardigheid vermeld moet zijn geweest van hooge gave van *genade en heiligheid*? Waar hebben wij Maria's moeder-eere van hare *moederwaardigheid* onderscheiden? Moeder-eere en moederwaardigheid beschouwden wij in onze artikelen immer als een en dezelfde zaak. Heeft Dr. Kuiper ze zoo oppervlakkig gelezen, dat hij dit zelfs niet heeft bemerkt? Maria is Moeder van Christus, viedaar is hare eere *ware* waardigheid. Dat die eere, die waardigheid ontzaglijk groot is, hadden wij niet te bewijzen; dit gaf Dr. Kuiper ons toe; hij zeide, dat Maria juist door die moeder-eere de gezegende onder de vrouwen, boven alle vrouwen gelukkig en zalig was. Wij hadden allees te bewijzen, dat aan die moeder-eere Maria's *heiligheid* evenredig is geweest. En dit deden wij, niet zozeer door aan te toonen, dat Maria, om Moeder des Heeren te kunnen zijn, in haar persoon een evenredige heiligheid moest aanbieden, gelijk Dr. Kuiper het doet voorkomen; maar ons hoofdargument was, dat Maria *alleen* om haar *moederschap*, afgezien van hare persoonlijke eigenschappen, niet zalig kan *geprezat* worden.

Overtuigen doet deze opmerking ons niet. Immers de geachte schrijver laat bijna onmiddellijk op deze woorden, deze andere verklaring volgen:

Daartegenover toonden wij aan, dat Maria alleen dan om wille van haar moederschap zalig te prijzen is, als hare *persoonlijke heiligheid* met hare *moeder-eere* gelijken tred houdt, m. a. w.: als zij de waardige Moeder geweest is van een zoo waardigen Zoon.

Gelijk men ziet, lijkt hetgeen hij eerst zeide *niet* te betoogen, met hetgeen hij nu weer erkent *wel* te betoogen, zoo ongeveer als lood op oer ijzer.

Voor den heer Maaijer, dit blijkt ook nu weer, zijn Maria's „moeder-eere“ en haar „persoonlijke heiligheid“ twee niet van elkaar te scheiden begrippen.

Voor ons nu is het niet de kwestie, of ook Maria een uitverkorene ter zaligheid was. Dit nemen we volgaarne aan. Maar wel, of het woord „*begrijpende*“ in Luc. 1: 28 al dan niet doelt op zaligmakende genade.

Dit kunnen we uitleggkundig niet toegeven: 1º, omdat *charis* op zichzelf niet noodzakelijke beteekenis heeft; en 2º, niet omdat er staat: „Gij gezegende onder de vrouwen.“

Waar van „genade tot zaligheid“ sprake is, is men niet gezegend onder de vrouwen, of gezegend onder de mannen, maar onder de kinderen der menschen. In Christus is noch man noch vrouw.

Ten tweede willen we onzen lezers gaarne mededeelen, hoe de heer Maaijer het goed praat, dat de gelukkigen van Lourdes zoogoed als zonder uitzondering dank en eere aan Maria geyen, en schier nooit aan God den Heere.

Hij zegt hiervan:

Ach, beste hoogleeraar, de goede God is niet jaloezich op de eer van Zijne Moeder; integendeel door de eer, aan haar bezeten, acht Hij zich zelf geëerd, want die eer wordt haar alleen gegeven om Hem, en omdat Hij haar geëerd wil zien. Mag ik u dit duidelijk maken door eene vergelijking? Verbeeld u eens een vader, die met zijn dochter toe aan de hand eene wandeling maakt. Op hun weg ontmoeten zij een arme, die een almoeis vraagt. De vader, die zijn dochterje deelschijnlijk wil maken aan zijn goedgevoel, geeft zij zijn almoeis aan den arme niet maar dwelt ze zijn dochterje in de hand. Deze moet de almoeis brengen. De kleine drijbelt naar den arme toe, en de arme neemt de almoeis blijde aan; hij dankt het kind, lacht het toe en zegent het. Zal nu de vader opsterven en zeggen: Maar hoe? Gij bedankt dit kind? En gij vergeet, dat ik, de vader, het ben, die u de almoeis geeft? Ach neen. Integendeel, de vader zal zich verheugen over de dankbaarheid, die de arme aan zijn kind betooft. Door het kind te danken en te zegenen, dankt de arme tevens den vader, want de vader bemint dat kind. Omdat hij dat kind liefheeft, geeft hij het deel in het uitdeelen zijner weldaden, en omdat hij dit kind liefheeft, verheugt hij zich ook in de bewijzen van liefde en genegenheid, die het ontvangt. Moet ik mijn vergelijking nog uitwerken? Welnu dan. Jezus bemint Maria; daarom deelt hij zoo gaarne Zijne gunsten door hare bemiddeling, op hare voorbede uit. Jezus bemint Maria; daarom ziet Hij zoo gaarne, dat men haar ter wille der gunsten, door hare bemiddeling verreegen, loof en zegent. Hij acht zich bedankt in den dank, aan haar bezeten, en men behoelt van zijne dankbaarheid aan *Hem* niet expres melding te maken; die zit reeds vanzelf in den dank aan Maria opgesloten. Om dezelfde reden is er niets tegen, dat men op plaatsen, waar Maria bijzonder vereerd wordt, meer bijzonder tot Maria bidt.

Deze verdediging is merkwaardig.

In de eerste plaats, omdat ze vergelijkt wat niet klopt.

Die vader en dat kindeke zijn *beiden* schepselen, die naarmate ze rijker in het geloof ontwikkeld zijn, te minder dank en eere van dien arme voor zichzelf zullen begeeren; ja, liefst zich aan dien dank zullen onttrekken.

Wat het kind dit nog niet zoo gevoelt, en de vader wel, is alzoo volkomen begrijpelijk. Maar wat vordert nu de heer Maaijer niet zulk een povere vergelijking, waar de kwestie juist liep over de tegenstelling tusschen het *schepel* Maria, en tusschen dien *Schepper* die gezegd heeft: „Ik zal mijn eere aan geen ander geven.“

Merkwaardig noemen we dit antwoord in de tweede plaats, omdat de heer Maaijer al spoedig voor de tegenstelling: het *schepel* Maria en God de Heere als *Schepper*, de heel andere: *Jezus*, en zijn moeder Maria, in de plaats schoof.

En ten derde, omdat er sprake was van het geven van *dank en eere*, na z. i. uit Gods wonderkracht ontvangen redding, en hij in de explicatie spreekt van het *bidden* tot Maria.

Toch merken we dit niet zonder genoegen. Immers het was ons tot een teeken, dat de heer Maaijer zelf huiverde, om het eigenlijke feit, dat in Lourdes plaats greep, en waarop we de aandacht vestigden, *tout crû* te verdedigen.

KUYPER.

Plantagebrek woopt ons het slotartikel van Prof. Rutgers tot de volgende week te laten liggen.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. HOUTZAAGERS: Van den heer L. de Vries, gevonden in de collectie Gerst. kerk H. te Groningen, voor Kootwijk f. 2.25: van den heer J. de Wolff, te Zand nabij Middelburg f. 5; van den heer J. H. Jacob te Schiedam f. 1; van Mevr. de Wed. H. te Delft f. 15.

Kootwijks Leesbibliotheek.

Wie van onze vrienden denkt nog eens aan deze behoefte?

Uit de Pers.

Bijna curieus is wat de heer S. J. Bootsma in de *Duinen*, n°. 6, opmerkt over de wijze, waarop die *Wekker* zich poogt te redden uit het doofle sloop, waarin ze met haar bestrijding van de Gereformeerde Doopsbeschouwing reed. Hij schreef dit:

Met het woord Gereformerd wordt heden ten dage vrij wat geschermd, en allerlei beschuldigingen van on- en niet-gereformerd zijn worden door broeders tegen broeders ingesproken. 't Is alsof 't maar zoo niets is! 't Zou te wenschen zijn, dat door sommigen met deze dingen wat meer ernst, niet in woorden, maar in daden betoond werd.

Vooral wordt door de nieuwe Christelijke Gereformeerden een hooge roep geasped tegen velen in de Gerf. kerken, dat zij ongereformerd zijn. Men blijft evenwel in gebreke dit te bewijzen, zelfs te trachten liet te bewijzen.

Nu vond ik in de *Wekker* van 24 Jan. onder de rubriek „Beantwoording van vragen“ ondertekend met de initialen van L. (ingen.) het volgende, dat ik zeer merkwaardig en kenschiedend vond. H. B. te A. vraagt ontrent de zaligheid der vroeggestorven kinderen. De Durdiche vaders waarschuwen (L. 12) tegen het curieuselijk doorzoeken „van de verborgenheden en diepten Gods. In 17 eingen zij zeive, *denkt ons, van dien weg af te stapelen, want uit de Schrift niet kan worden bewezen, Wat die zaligheid zoo zeer geprophen, dan mochten godsalige ouders wenschen naar het vroeg sterren „immer kinderen, niet doen als David bij den erften mit Bathsheba, maar bidden om dien doof. Denk aan het verschrikkelijke vergeltis van hem! Wij willen daarom de uitdrukking der heeregenen liever eens openbaren, dat die een raad aan de vaders inhoudt, een zich niet al te fier over de vroeggestorvenen te bezwaren, maar dat te zwijgen en te loven, en om een vergoeding, waarbij jonge bepalde schuld door God. Woords is gegeven. Op de vraag of er velen zalig werden, antwoorde de Heere, en zoo antwoorde ook wij: „Strijdt gij om in te gaan“ en „vroegen er hij: „bid voor degenen, die u gegeven zijn, ook voor het kind in de wieg, want het kan „vroeg sterren. Wacht niet met uwe zorgen tot na „den doof, want aladan is de beslissing geschied.“*

Ik heb het gansche artikelte overgeschreven; de curieusering is van mij. De lezer overwege nu, hoe hier de belijdenis der vaders in de „Vif Artikelen tegen de Remonstranten“ tegengesproken en als niet gegrond op Gods Woord verworpen wordt. Zoo wordt uit die schone en troostvolle belijdenis een praktijk afgeleid, die een geloovig ouderhart ineenkranden doet, alsof het hoogste ideaal van een godsaligen vader en moeder is, hun kind maar geacht in den hemel te waten, en niet dat dit kind zoet (god) eerst op aarde en dan in den hemel verheerlijke, en grootmaakt, bovendien spreekt het aangehaalde artikel niet alleen van de „zaligheid“, maar van „de verkiezing en zaligheid der kinderen.“ En wat geloovig ouder, die juist hierop ziet, zou nu gaan bidden om den doof zijner kinderen; immers daarin zou opgesloten zijn, dat uit hun jong sterren hunne verkiezing volgde, en in HUNNE verkiezing niet hun vroeg sterren begrepen was.

Ten laatste schuift de schrijver in de plaats een gevoelens, of noods hij liet noemt een *liever openen* van de woorden der vaders, waardoor alles bij de graven onzer lieve kleinen zwerend, ja donker en bang wordt. Men moet zich niet al te fier bezwaren, men moet naar stilzitten en hopen; waarom? Omdat God. Woord nog een luttelmaal in onze rouw werpt! Neen, omdat het woord *zalig* niet doof! Niet als beleeftheid bij gevraagd of men van die zijde dus wel op de zuiverheid der leer in de Gerf. kerken mag aanvallen, terwijl men zichzelf in zulke dingen verlooft? Geldt hier niet het spreekwoord: „Gnaceemeester, genees u zelf? Beware de Heere ons bij de zuiverheid der leer, en brenge hij ons den grondslag der belijdenis, ons van de vaders overgeleverd, ook de Christ. Gereformeerden en de Gereformeerden nog eens weer in een kerkgemeenschap samen!

Dit is niet te sterk gesproken.

Bij onze vaders stond *elk stuk* van hun belijdenis met het *geheel* in verband.

Hollands Kerkblad vestigt de aandacht op de kleine Gereformeerde kerk, die voor korten tijd te Brussel tot openbaring is gekomen, en die kerkelijk verband zoekt met de Gereformeerde kerken liet te lande.

Door het voorbeeld en het getuigenis van de Gereformeerde kerken in Nederland ontstond ook in kleinen kring te Brussel de drang, om naar de andere belijdenis ook kerkelijk te leven, en ernstig bewaar tegen de collegialistische hiërarchische praktijk der Belgische zendingkerk.

Met blijdschap mag dit verschijnsel onzerzijds worden begroet.

Het bloed en de tranen der Calvinistische martelaren vloeiden eenmaal in België. Onze confesie werd daar door Guido de Bray geschreven. De eerste Synoden van onze Nederlandische Gereformeerde kerken onder het kruis werden daar gehouden. De kloofe mannen, die onze Nederlandse kerken in het Gereformeerde spoor leidden, kwamen van daar tot ons. Sinds bleef de akker in België, na het goede zaad ook in vele ballingen

over onze Noordelijke zive geworpen te hebben, zeer langen tijd voor het Gereformeerde kerkelijk leven onvruchtbaar liggen. Eindelijk keerde het Evangelie er weer, sinds de vrijheid voor de religie ook in België veld won. Maar een kerkelijk leven naar de beginselen van de Bray en de Gereformeerde bleef in België onbreken, ook waar veel goeds in de Belgische zendingskerk te waarnemen viel. In Brussel komt echter thans het Gereformeerde kerktype op en tot opening. De broeders Van Deth en Tensen geven den staat. Het schrijven hunner zijds bij de vorige nationale Synode te Dordrecht ingezonden geeft dan ook blijk van hun gezond inzicht. En al was het geval eenigzins moeilijk voor de Synode, waar zij met de Belgische zendingskerk in correspondentie stond, toch had zij een zwak oogenblik, toen zij zich van de Brusselsche broeders, die om haar hulp riepen, afsmaakte tot later. Het volgend jaar gaf de Belgische kerk een bericht, dat de Belgische kerk zich verplicht had tot kloek handeling mochten nopen.

Intussen kruip het bloed, maar het niet gaan kon. De kerkleden toonden aan Brussel een sympathie gebaat, en stonden zo tot den dienst houter predikanten toe, waartoe tot anders niet reden was, soms bij het geringe al, dat bijna week aan week in de vergadering der geloovigen te Brussel, die zich als Gereformeerde gemeente openbaart, door één der Nederlandsche dienaren des Woords, het Woord Gods bedient wordt, als een kleine vergoeding voor wat de Heere ons uit het Zuiden eenmaal schonk, waarvan het overblijfsel in onze Gereformeerde kerken zich thans weer vernieuwt.

Zoo hopen we, dat onze kerken met deze broederlijke handeling zullen voortgaan, tot dat de kerk aldaar meer kracht vindt en zij een eigen wel toegerust dienst van de Woords uit onze Noordelijke kerk verkrijgen heeft, om onder zijne leiding en voor zijne nood, met ons samen voor België onze belijdenis in leer en regering der kerk en in den ijver voor de ziele van de kerk en het volk te waken op den vijand, die Gods kerk in de Zuidelijke Nederlanden verwoestte.

De liefde voor de Vlaamsche-Nederlandsche talen en de natuurlijke elementen van een Calvinistische ontwikkeling komen hen in België te gemeet. En de nood van ongelofte en bijgeloof schreit. België's zendingskerk hopen we spoedig te zien doorbreken tot een kerkelijk leven overeenkomstig de belijdenis, en zoo in de kracht van haar leven een profetie te ontvangen van de goede dingen voor de toekomst.

Moeten straks krachtige mannen onzerzijds de geleiden onder auldike broeders versterken, gelijk zij welker ons gesterkt hebben. Mochten talentvolle zonen onder zuidelijke broeders aan onze Gereformeerde universiteit, Theologische School en gymnasia ter bereiking worden toevertrouwd, en de beoefening der historie, waartoe Calvinistische mannen zich aangoden, ook voor het Zuiden licht ontsien en wapenen bieden in den geestelijken kamp.

Dat de kerk van Brussel hare godsdienstvereenigingen in ons blad publiceert, is ons een eere. Gaarne staan we haar toe, ons blad ook als haar officieel orgaan te gebruiken, voor zooveel zij dat mocht begeeren. Ook opdat zij zoo in haar kring een goede hebbe. En voor onze lezers in ons Noorden, die vrienden te Brussel hebben, zullen daarheen zenden, of zelve somtijds in België's hoofdstad vertoeven, zal zeker de aansporing niet noodig zijn, om gebruik te maken van het adres van Brussel's Gereformeerde kerk: Rue Paul-Deraux No. 7, bij de Beurs.

Dit is niet te veel gezegd. Hoeveel ijver dusver ook aan den dag gelegd is, om in België de belijdenis der vaders terug te brengen, toch leidt elke poging van dien aard steeds aan een gebrek, er ontbreekt namelijk vastheid van uitgangspunt, omdat men elken historischen grondslag miste.

En de betekenissen van deze kleine kerk is daarom zoo van gewicht, omdat zij het eerst onder alle dien vasten grondslag leggen dorst.

KUYPER.

Officiële Berichten.

Met verlooping uit het Kerkblad van 14 Febr. 1896.

Bekendmaking.

De Gereformeerde kerken A en B te Delft, den 13en December j.l. gecombineerd vergaderd, geweest zijnde, hebben besloten het volgende onder de aandacht van de Gereformeerde kerken in Nederland en andere belanghebbenden te brengen.

Met het oog op het collecteren van personen, die van buiten Delft naar onze gemeenten komen om gelden te verzamelen voor een of andere hulpbehoevende zaak, is door beide Kerkeraden eene Commissie benoemd, die hierop toezicht zal hebben.

Deze Commissie bestaat uit één onderling en één diaken van elken kerkeraad, terwijl om het jaar de Welervoorde Leeraars van beide gemeenten om beurte als president zullen fungeren.

Bovengenoemde Commissie heeft het recht collecten te weigeren of toe te staan, niet of wel aan te bevelen — naarmate van het gewicht der zaak — en ook kan zij bij korte opvolging van collecten deze voor een tijd verschuiven.

Buiten deze Commissie om, wordt niemand tot het verzamelen van gelden in onze gemeenten te Delft toegelaten, terwijl geen der kerkeraden een collecte meer kan en mag aanbevelen.

In het belang der goede orde en het meest tot bevordering der voorgestane zaak, worden belanghebbenden uitgenoodigd, zich te wenden tot bovenbedoelde Commissie.

Voor het jaar 1896 is het adres aan den Welervoorde Heer Dr. C. W. J. van Lummel, predikant bij de Gereformeerde kerk B te Delft.

Namens de Kerkeraden der Gereformeerde kerken A en B te Delft, C. W. J. VAN LUMMEL, President, P. BUTER, Scriba.

Delft, 5 Februari 1896.

Classicale vergadering van de kerken in de Classis Dordrecht, op 30 Januari j.l. te Dordrecht.

De E. Kropveld opent, namens de roepende kerk, deze vergadering met het laten zingen van P. 119: 1-3, waarna Dr. J. W. van der Kuyve van Ferwerd, naar toerbeurt praesides, voortgaat in gebed.

Dr. E. Zwijsen rapporteert namens de kerk van Anjum in zake Schiermonnikoog. Aldaar is een kerkeraad verkoren, opgericht en de reformatie is ter hand genomen.

De kerk van Ez vraagt advies in een doopzaak. Na breedte bespreking verklaart de kerk teverden gesteld. De vraag van Ez: "Mag een onderling, bij ontstentenis van een dienaar den Woords, den zegen op de gemeente leggen?" — wordt teruggeworpen.

De kerk van Engwierum vraagt aan de Classis of het noodig is, dat de predikanten in de vacature-beurten den Catechismus behandelen.

Wordt toestemmend beantwoord en den kerkeraad opgedragen vroegerijde mede te deelen aan den betrokken dienaar, welke Zondagsafdeeling aan de beurt van behandeling is.

De kerk van Ferwerd vraagt inlichtingen over Leviticus 18: 1-6.

De Classe meent geen beslissenden uitslag te kunnen geven en ontraadt doorzending naar de meerdere vergaderingen.

De kerk van Murmerwoude vraagt: "Hoe moet de bepaling der Synode van '92 worden opgevat: eene grensberedening heeft geen terugwerkende kracht?"

Na breedte bespreking wordt besloten: "De Classe acht het in strijd met de beginselen van de bepalingen der Synode (in zake de grensberedening), dat een broeder, die buiten de grensener kerk woont, wordt voorgesteld tot het bedienen van één der ambten."

Vergadering van de Gereformeerde kerken in de Classis Gouda, gehouden den 4en Februari 1896.

Als moderamen nemen zitting: Dr. De Jong als praesides, onderling A. Vingerling als scriba, Dr. Nieboer als assessor. Alle kerken zijn vertegenwoordigd.

Door één dertien leden van de kerk van Gouda B wordt een bezwaarschrift ingediend met betrekking tot de vorige vergadering, waaraan stukken zijn ingezonden, doch niet ter kennis gebracht dier vergadering. Door de (toen) roepende kerk worden dienaangaande inlichtingen gegeven, en voor zooveel noodig verontschuldiging gevraagd.

Omtrent een ingekomen schrijven van Dr. Ploos van Amstel, thans wonende te Oudewater (tusschen predikanten), behelzende een aanklacht tegen zijne mishandeling en daardoor bitter lijden, wordt met algemeene stemmen besloten, de Classis Bolsward aan te klagen bij de Synode en dus dit schrijven door te zenden.

Omtrent een kerk in de Classe, die tot bedien weigert de bekende clause omtrent de hereniging der beide groepen van Gereformeerde kerken in te vullen in het Notendboek — wordt ernstig die kerk vermaand, dit alsnog te doen.

Vergadering der Classe Kollum, gehouden 6 Febr. 1896.

In het moderamen nemen zitting Dr. Kruijs-wijk als praesides, Dr. Dekker als scriba, Dr. Van der Heijden als assessor.

Het contract tusschen de gecombineerde kerken van Oostereer en Kestrum, tusschen welke moeielijkheden gerezen zijn, komt ter sprake. Een commissie zal de zaak ter plaatse onderzoeken.

Een broeder uit een kerk derzelve Classe heeft bezwaar ingediend tegen de verkiezing van een onderling. Zelf ter vergadering, licht hij zijn bezwaren toe. Ze worden overwogen en er wordt besloten, bedoelde kerk op haar roeping te wijzen, tevens haar dienende van advies.

Het rapport in zake het approberen van attesten van komende en vertrekkende predikanten, op de vorige Classe ten deele behandeld, komt in verdere bespreking. De Classe vereenigt zich eindelijk met het volgende voorstel: "De Classis, gehoord het rapport, de conclusie, en de besprekingen erover, besluit, — Voorloopig bijlydende bij de bestaande gewoonte, om door deputaten de attesten te approberen — ter Prov. Synode het verzoek te brengen, dat door haar de Generale Synode verzocht worde, om nadere toelichting van Art. 5 en 10 D. K. in verband met de praktijk der Classen, om door deputaten de attesten van komende en vertrekkende Dienaren des Woords te doen approberen."

Door Kinderen.

EEN REIS IN DE MIDDELEEUWEN.

XII.

EEN LANGE TERUGWEG.

Er regeerde destijds in Perzie een Vorst of Khan, Argoess geheten. Naar 't schijnt, schikte deze Vorst zich onder 't oppergezag van den Groot-Khan. Van Argoess nu verscheen op zekerden dag een gerantichap, dat na de lange reis gelukkig volbracht te hebben, aan Khan Koehla kwam vragen, hun meester een gunst te bewijzen. Welke dit was, zult gij hooren.

De gezanten brachten namelijk de droeve boodschap, dat de vrouw van hun Vorst was overleden. Doch nu wilde Argoess weder vrouwen en begeerde voor zich een vrouw uit het geslacht zijner gestorven echtgenoot. Zoo had zij 't zelf gewenscht, en voor haar ster-ven uitgesproken. Deze overleden Vorstin was een belijder van het Christelijk geloof geweest. Argoess zelf behoorde wel niet tot de Christelijke kerk, maar stond haar toch van alle Mogolische vorsten zeker het meest. Zelfs dacht hij er over ook Christen te worden. Zijn plan was Jeruzalem te veroveren en zich dan aldaar, in de heilige stad, te laten doopen.

Zoo begeerde dan de Perzische Khan dat Koehla hem een goede vrouw zou toezenden, en de Groot-Khan, die met den Perzianen wel bevriend was, toonde zich daartoe bereid. Gij vindt zoo'n manier om een vrouw te krijgen, misschien vreemd, en ik ook. Maar wij weten uit den Bijbel, dat zoo iets in het Oosten volstrekt niet ongewoon was. En in vroeger eeuwen ging het in Europa vaak op gelijke wijze. De heere manier is het zeker niet, vooral wij niet elk uitgaat als Eliseer, den Heere God huldende de rechte vrouw aan te wijzen. Dikwijls werd deze of die vrouw slechte getrouwd, omdat zij veel goed had of over een of ander gewest regeerde. Doch als iemand trouwt, alleen om aan geld of macht te komen, dan is er natuurlijk alle kans dat hem, als hij heeft wat hij begeert, de persoon die 't aanbrecht, onverschillig zal wezen. En dat is dan ook heel dikwijls gebleken.

De geschikte vrouw was spoedig gevonden, en zeer dankbaar en verblijd togen de gezanten met haar naar hun vaderland terug. Doch zij troffen het zeer ongelukkig. Er waren in Midden-Azië binnenlandsche oorlogen uitgebroken, en nu was het daar zoo onveilig, dat het gerantichap niet durfde wagen met de prinses verder te trekken. Er bleef niets over dan terug te keeren. En zoo geschiedde ook.

Nu was men dus nog even ver als ettelijke maanden geleden. Wat nu te doen? Wachten tot Koehla de post hersteld had, ging moeielijk. Zoo bleef dan niet anders over dan van Peking naar de kust en verder naar het Oosten-Azië en langs Voor-Indië naar Perzie te varen. Dit is nog in onzen tijd een heele reis; hoe veel te meer toen!

Doch daar zag men niet tegen op, maar wel was de vraag, om een bekwaam aanvoerder van den zeerocht te vinden. Juist kwam Marco Polo toen terug van een reis naar Oost-Indië, die hij op last van den Khan had ondernomen. De bruid, die Marco zeer goed kende, begreep dat zij moeielijk een beteren geleider kon wenschen, en verzocht dus dat hij 't bevel over de schepen zou hebben.

De Groot-Khan echter was niet bijster gegene de Venetianen, wier goede diensten hij terschiet zeer hoog schatte, nu te laten gaan. Toch wist hij er niet anders op. Zoo kregen zij dan laat om gezamenlijk uit te zellen, de prinses naar Perzie te brengen en verder konden zij, als zij lust hadden, dan hun vaderland gaan bezoeken. "Maar," voegde Koehla er bij, gij moet mij beloven daarna tot mij te zullen terugkeeren."

Met rijke geschenken van den Groot-Khan vertrokken Marco Polo, zijn vader en zijn oom, met veertien weluitgeruste schepen uit China, om den zeerocht te leiden. Weder was het een reis, zooals zeker vóór hen nog geen Europeaan gemaakt had. Aan merkwaardige lotgevallen, aan allerlei meurs en vreemde was op dien tocht, welke de lezer op de kaart kon volgen, geen gebrek, evenmin aan avonturen en gevaren. Van die laatste echter minder dan toen de Polo's op hun landreis dwars door Azië trokken.

U dit alles uitvoerig te vertellen is hier niet wel te doen. Ik zal maar enkele dingen noemen. Een der moeielijkheden was, dat men zoo vaak met tegenwind te kampen had. Om die reden moest men zelfs eens vijf maanden, en wel op het eiland Sumatra, wachten. Gevaarlijk waren vooral in de Indische wateren de zeeroovers, die zich niet ontzagen zelfs de welgevende koninklijke vloot aan te vallen. Dan kwam het tot gevechten, waarin het heet kon toegaan. Trouwens nu, zes eeuwen later, zijn de zeeroovers nog altijd niet uit onze Oost-Indië verdwenen.

In Indië verbaasden zich de reizigers vooral over de onbegrijpelijke tooverkunsten der goochelaars, slangenbezwersers en dergelijk volkje. En ook dit is nog niet anders geworden. Er worden ook nu nog in Indië goochel- of mischun tooverkunsten verricht, waarvan geen mensch de verklaring langs den gewonen weg weet te geven. Door zulke ijdele en valsche kunsten wordt het volk van God en zijn dienst afgehouden. Wij weten uit het boek der Handelingen, hoe de Heidenen, die tot den Heere Christus bekeerde werden, al deze ijdele en boze dingen wegdeden. Daartoe is het echter in Indië nog niet gekomen. Intusschen ontmoeten de Venetianen er vele betere dingen. Er waren toen in Indië, even als in Midden-Azië, talrijke Christenkerken. Op het vasteland en op de eilanden vond men vele Thomas-Christenen. Zij heetten zoo, wijl men meende dat de apostel Thomas hun 't Evangelie had verkondigd. Thans is ook van deze kerken weinig of niets meer over.

Allerlei merkwaardigs uit het dieren-, het planten- en het delfstoffenrijk, trok mede de aandacht onzer reizigers, waarbij zij wel bedenken moet, dat men toen in Europa van velerlei, dat nu elke schoolknaap wel weet, nog nooit had gehoord. Vreemd stonden b.v. de drie gesellen te kijken, toen zij in Indië een groot, plomp dier aantroffen, met een zwaren hoorn op den neus. Ge begrijpt, dat 't was 't neushoorn-bes, of op zijn Grieksch de Rhinoceros. Over de plantenwereld, die zich zoo weldierig vertoonde op de heerlijke eilanden van onze Oost, waarbij onze moedste talen niet zijn geraakt, de Polo's in verrukking. Nu, dit was geen wonder, en ze zouden er wel lang hebben willen blijven. Maar dat ging niet. Want, zij moesten de jultroon weghbrengen, die door haar bruigom, Khan Argoess, met smart werd gewacht, en die nu toch zoo'n langen omweg moest maken.

Zoo zetten zij dan, zoo snel als 't ging, de lange reis voort. In den Indischen Oceaan wachtten hen nieuwe merkwaardigheden. Daarover den volgende keer.

HOOGWERK.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Voorburg, P. Wijngaert te Zanddam, — Charlotte (gem. Rotterdam), J. E. Vonderberg te Voorthuizen, — Spijkenisse, A. Muller te Schooneveld, — Nieuw Vennep (el. Hardewijk), J. Dekker Hm, te Weesp (bij Kampen).

AANGENOMEN: Rosenberg (el. Brille), G. Boekennoogen, cand. aan de V. U.

BEDANKT: Montfort c. a. J. D. Koffijberg te Barneveld, — Oppenhuizen c. a. (el. Sneek), G. Boekennoogen, cand. aan de V. U. — Anna-Jacobapolder, J. H. Donner Jr. te Nieuwedorp.

Nederlandsche Hervormde Kerk.

BEROEPEN: 's-Heer-Hendrikskinderen c. a., M. A. Knotterus te Zaamslag, — Bunnik, T. Lekkerkerker, cand. te Leiden, — Wemeling, Chr. Ynsma te Renkum c. a., — Zandweer (toez.), H. C. de Groot, cand. te Beuningen, — Nieuw-Dordrecht (toez.), H. W. A. Voorhoeve te Rijkten (gem. E. Bergen), — Ochten (bij Tiel), C. Diehl te Hillegom, — Makkum, L. B. Tjebbes te Schaard c. a., — Mijdsch, A. ten Have te Polshoek.

BEDANKT: Knollendam, P. H. Kapteijn, cand. — Hollandscheveld c. a., L. B. Tjebbes te Schraard, — Makkum, Joh. Vinke te Gransbergen, — Leersbroek en Middelkoop, T. Lekkerkerker, cand. te Leiden, — 's-Heer-Armulskerke (el. Goes), J. R. Callenbach te Ierske (Z-Bv), — Waarder, J. R. Knotterus te Rhoven, — Benthuizen, K. A. de Groot Am. te Houten, — Randwijk, E. J. Hunoet te Staphorst, — Rijkperk, G. van Dijk te Anjum.

De Gereformeerde kerken te Amsterdam A en B zijn bij een besluit met algemeene stemmen ineen-gesloten.

Advertentien.

L. G. WEISZ & Co., Commissionairs in Effecten, Prinsengracht bij de Prinsensstraat, No. 157, AMSTERDAM.

GOLDSCHMEDING's

PIANO's en ORGELS zijn alom bekend en worden bij toewijding gevraagd.

GROOTE MAGAZIJNEN KEIZERSGRACHT 305, Warmoesstraat 141, Amsterdam.

VRIJG Catalogus en Condities, van Rome, Italië en Beëindiging.

Speciale Inrichting voor Reparatie.

A. R. A. HAGT, voorheen VAN DEN DRIES & Co., WIJNHANDEL, KLUNDERT.

Verschenen bij J. MUUSSES, te Purmerend: GESCHIEDENIS DES VADERLANDS. Een Leerboek voor zelfonderricht, ten dienste van onderwijzers en ontwikkelden.

DOOR R. HUSEN.

Prijs: 1ste deel / 2.25; 2de deel / 2.75.

Het 1ste deel werd aanbevolen door de Staatsraad, Chr. Schout, Jongelingsrader, Vrije School en Chr. School.

Voor het in den band maken of inbinderen in nette, sterke banden van

E VOTO DORDRACENO, beveelt zich bekeerd aan:

B. TULP, Boekbinderij, Zwolle.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen: Voor de Vereeniging: Aan Contribuënten:

Door den heer A. Fijndvandraat te Harderwijk, van het Locaal Comité uit Ermelo / 18.50, uit Nunspeet / 5.50, van den heer C. J. 10, samen / 34; door den heer G. W. Versloot te Pernis / 8; door den heer J. Zijlstra te Oosterbierum (Barradeel 11) / 88.85; door Dr. U. Faber te Monnikendam, uit Marken / 63, uit Edam / 3.50, uit Monnikendam / 16, uit Overleek / 14, samen / 101.50; door den heer J. Schouten te Montfoort, uit Montfoort / 9.50, uit Benschop / 42, samen / 51.50; door den heer A. B. H. Funcke te Lemmer / 60; door den heer Johs. Boersma uit Zetten (1894) / 55.25; van Meij. G. Klök te Amsterdam (1894 en 95) / 2; door het Locaal Comité te Rotterdam (2e st.) / 700; door den heer E. H. Chardon te Zegwaard, uit Leidschen-dam / 3; uit Noodorp / 2.50, uit Soetermeer / 17, uit Zegwaard / 18, uit Voorburg / 59, samen / 99.50; door den heer Jan Udo te Zee-nichteren / 35; door den heer H. Bosloper te Slochteren / 17.50; door den heer D. Veerman te Boskoop (Waddingsdijk) / 10; door den heer N. Heukels te Capelle a/d. IJssel / 10; door den heer P. Pauw / 16.

Aan Collectanten: (voor de Theol. faculteit.) Van de Gerez. kerk te Drogenham A / 3.25, van idem te Opeinde Nijega / 1.20; van idem te Rottevalle / 2.05; van idem te Surhuister-veen / 3.68; van idem te Oudega / 1.50; van idem te Drachten / 4.71; van idem te Boorn-bergh / 1.24; van idem te Ureterp / 1.39; van idem te Ter Neuzen / 26.30; van idem te West-bergh / 12.43; van idem te Berkel / 16.12; van idem te Charlois / 20.15; van idem te Hoek van Holland / 8.38; van idem te Katendrecht / 16.54; van idem te Schildwolde / 6.23; van idem te Hillaart / 2.60; bij een sprekebeurt door den heer Jb. v. O. te IJsselhuizen / 6.93.

Aan Schenkingen: Door Dr. U. Faber, van K. Appel / 1.50; door Dr. J. Hania te Oosterbierum, van de 1 en 2 1/2 centsvereeniging / 10; door den heer E. H. Chardon te Zegwaard, van N. N. / 0.50.

Voor de Medische Faculteit: Van Kuku / 0.25, "Forum" / 10; door Dr. J. Hania te Oosterbierum, van de 1 en 2 1/2 cents-vereeniging / 8.

Voor het Studiefonds: Door de adm. van de Hervat van Rev. G. D. de Jong te Grand-Haven / 1.12; van T. te M. van N. N. te W. / 0.50.

S. J. SEEFAT, Penningmeester.

Bilversum, De Administratie.

P. VAN EIJK.

Firma JOHANNES KRAMER & Co., DAN 15-17, AMSTERDAM.

Kopen en verkoopen EFFECTEN, diverse LUTEN en vreemde COUPONS, Wisselen Gouden Zilveren MUNTEN en vreemde Banknoten. Sluiten PROLONGATIE en BELEENINGEN. Nemen gelden a DEPOSITO 1/2 pCt onder de prolongatiekoers. Bedragen tot en met Duizend Gouden worden op vertoon terugbetaald.

VOLKSUITGAVE

VAN DE

STICHTELIJKE WERKEN

VAN

Dr. A. KUYPER.

Sedert verscheidene jaren zijn vele van de Stichtelijke Werken van Dr. A. KUYPER uitgevoerd. De opnamen van "Uit het Woord" en "Honing uit den Rotssteen", ofschoon niet onaanmerkelijk, bleken te klein te zijn. De exemplaren sluiten in vaste handen, en slechts zelden gelukt het op verkoopprijzen tegen hoge prijzen enkele deelen daarvan machtig te worden. Dit heeft geleid tot het plan om tot een zeer goedkoop uitgave van Dr. KUYPER's werken over te gaan. Ze zal tot bijzonder lage prijs in afleveringen verschijnen, zoodat allen, ook de minder bemiddelden, onder welken de geliefde auteur zooveel trouwe lezers en lezeressen tel, thans in het bezit zijner Stichtelijke werken kunnen komen.

In den loop van 1896 zullen het licht zien:

1e. HONIG UIT DEN ROTSTEEN. Deel I.

2e. UIT HET WOORD, Serie I. Deelen I en II.

3e. VOOR EEN DISTEL EEN MIRTH.

Die vier werken zullen gezamenlijk ongeveer 70 vel druks van 16 pagina's (dus ruim 1100 bladzijden) beslaan. Deze zeventig vel druks zullen verschijnen in afleveringen van 4 vel, welke 17 a 18 afleveringen in den loop van 1896 het licht zullen zien tegen zeven en een halve Cent per vel. De geheele serie van 1896 zal dus f 5.25 part. prijs kosten. Zooveel mogelijk zal elke veertien dagen een aflevering verzonden worden, zoodat de eerste aflevering in Februari 1896, de laatste den 15den October 1896 verschijnt. Daarna zullen ook de deelen elk afzonderlijk verkrijgbaar worden gesteld, maar tot verhoogden prijs.

Tijddig zullen eenvoudige, smaakvolle banden voor elk der deelen goedkoop verkrijgbaar gesteld worden.

Men haaste zich niet de in tekening, daar het moeielijk valt tijdens het verschijnen van de Serie de op te geven.

AMSTERDAM, Februari 1896.

De Uitgever, J. A. WORMSER.

ELECTRISCHE DRUKKERIJ, voorheen J. J. ARNDT & ZONEN.

Bij den Uitgever W. H. ZURICH, te Doo-sinchem en bij elken soliden boekhandelaar staat de in tekening open op:

Talmage's Volkspreken.

In 52 wekelijksche afleveringen a f 0.05 of f 0.65 per kwartaal.

Theologische School

der Gereformeerde Kerken in Nederland.

In de maand Januari ontvingen we de volgende Collecten: Van de Gemeenten: Velp A / 10.09; Andijk / 16.80; Apeldoorn A / 17.20; Goes / 22.10; Nieuwedorp / 12.33; Ierske / 11.58; Baarland / 6.50; Woltersdijk / 10; Kruiningen / 8; Bezelinge / 6.13; Heinkens-land / 6.25; Borssele / 1.97; Leiden B / 15.12. Halve Collecten: Leiderdorp / 10.08; Koulekerk / 3.78; Hillegom / 4.80; Rijnsburg / 11.11; Voorschoten / 5.20; 's-Gravenhage A / 36. 6 Dec. Collecten: Winsum / 18.02; Den Ham / 11.00; Drachten / 7.50; Urk / 30; Enkhuizen / 24.57; Oppendoos / 8.80; Axel A / 8.25; Franeker / 17.75; Zuidhorn / 7.02; Rottevalle / 3.36; Werkendam A / 17; 's-Hertogenbosch / 24.21; Katwijk a/d. Rijn / 11.30. Giften: Door den heer A. C. van Loo te 's-Gravenhage / 3.50; door denzelfde f 1; van den heer J. W. Moen te Hardingsveld / 5; door den heer J. B. Blankenberg te Amsterdam A / 6; door Dr. J. Ph. Sluiter te Boskoop / 7; door Dr. J. Moolhuizen te Beilen van een zuster der gemeente / 100; door Dr. Kropveld te Driezum voor het laten lezen der Basiss / 4; door den heer C. Batelaar te Boederveen / 2.

Voor de Uitbreiding: Nieuwe-Pekela / 18.50; Stadskanaal / 1; Oud-Loosdrecht / 3; Scherpenzeel / 4.50; Bunschoten / 34.22; Baarn / 2. J. NEDERHOED, Penningmeester. Middelstum, 10 Febr. 1896.

E Voto.

Voor de vier deelen van E Voto zijn twee banden beschikbaar gesteld, zoodat beide malen twee deelen in één band worden gebonden.

Deze banden kunnen niet van linen, maar moeten van sterk leder zijn, en voorts dienen stillen, deftigen vorm hebben, die bij zulk een werk past.

Zulke banden zijn thans gereed voor alle 4 deelen.

Elke band kost één gulden.

Zij, die wenschen, dat deze band hun franco worde toegezonden, hebben zich daartoe aan te melden bij de Administratie van ons blad, onder overmaking per postwissel of in postzegels van f 1, voor elken band zonder aftrek van onkosten. Op enkele aanvragen zonder betaling worden geen banden verzonden. Ook de thans reeds bestelde banden worden dus niet geleverd, tenzij men voortaan daarvoor het geld zende. Om verwarring te voorkomen, kan van dezen regel in geen geval worden afgeweken.

Met het in den band zetten der deelen belast de Administratie zich niet. Voorts wordt herinnerd dat afzonderlijke deelen in geen geval geleverd kunnen worden en de prijs voor het geheele werk thans f 24.— is.

Alle bestelde banden, zoowel van deel I—II als van deel III—IV worden, voor-zoover dit nog niet geschiedde, den 17den dezer verzonden.

De Administratie.

De Administratie.

De Administratie.

De Administratie.

De Administratie.

De Administratie.

De Administratie.

De Administratie.

De Administratie.

De Administratie.

De Administratie.